

Kritika ▼ Tema Razgovor O(ko) književnosti Iz radionice Multimedija Programi ▼

Pretraži web

Kalendar

Nova runda rasprava o medijskoj smrti kritike

Književna kritika protiv algoritama

Postoji jedan aspekt stručne književne kritike zbog kojeg se vrijedi boriti za njen opstanak i za njeno javno financiranje, jer joj današnje medijsko tržište, kao i široj novinarskoj profesiji, neupitno priprema karmine. Taj se aspekt ne tiče samog suda o vrijednosti pojedinog djela

Boris Postnikov

(https://kritika-hdp.hr/autor/boris-postnikov/)

(https://kritika-

07. studenoga 2025.

Kalendar (https://kritika-hdp.hr/kalendar/)

studen 2025

ČET

13

22. listopada - 16. studenoga

Interliber 2025.

ČET

13

22. listopada - 15. prosinca

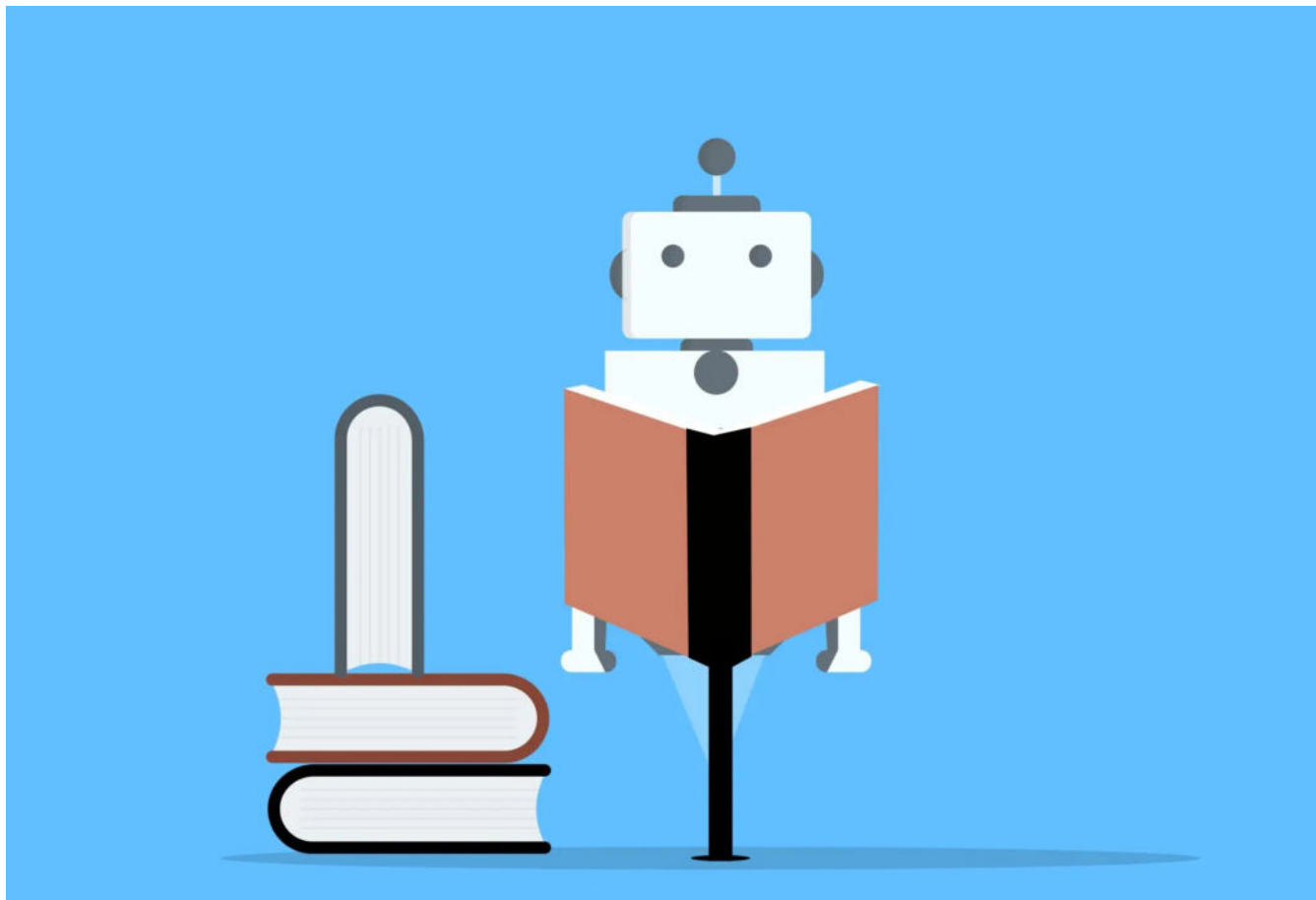
Javni poziv za rezidencijalni program Udruge Kurs u Splitu za 2026. godinu (Rok: 15.12.2025.)

ČET

13

6. studenoga - 17. studenoga

hdp.hr/autor/boris-
postnikov/)

(Mohamed Hassan)

Dobro napisana kritika, međutim, nudi još nešto osim same procjene vrijednosti teksta. Ona nam uvijek otkriva još jedno njegovo moguće čitanje: rakurs kojeg sami nismo bili svjesni, točku gledanja koja nam izmiče, perspektivu s kojom se ne moramo složiti, ali nas izaziva i potiče

**Finalisti Nagrade Janko Polić
Kamov 2025.**

PET

28

28. studenoga - 7. prosinca

31. Sa(n)jam knjige u Istri

h,d,p,

hrvatsko društvo pisaca
croatian writers society

(<https://hrvatskodrustvopisaca.hr/>)

Izdvojeno

TEMA

**Očitovanje Hrvatskog društva
pisaca o genocidu u Gazi**
([https://kritika-
hdp.hr/ocitovanje-hrvatskog-
drustva-pisaca-o-genocidu-u-
gazi/](https://kritika-hdp.hr/ocitovanje-hrvatskog-drustva-pisaca-o-genocidu-u-gazi/))

Redakcija

Ugledni *Chicago Tribune* otpustio je ove godine svog stalnog filmskog kritičara. Još ugledniji *The Vanity Fair*, mada specijaliziran za kinematografiju, učinio je isto. Najugledniji *The New York Times* riješio ih se čak četvero: premješteni su na nova radna mjesta. Dio je to „kontinuiranog truda“ da se *Timesovo* bavljenje kulturom „proširi izvan žanra tradicionalne kritike“, objasnila je urednica kulturne rubrike **Sia Michel**: „Naši čitaoci traže pouzdane vodiče koji će im pomoći da se snađu u ovom kompliciranom području, ne samo kroz tradicionalne recenzije, već i kroz eseje, nove forme pripovijedanja, videozapise i eksperimentiranja s drugim medijskim platformama.“ Novi mini-val brisanja kritičkog prostora u tzv. *legacy* medijima s one strane Atlantika izazvao je niz reakcija. *The New Yorker* je tako objavio tekst „U obranu tradicionalne kritike“ (<https://www.newyorker.com/culture/the-lede/in-defense-of-the-traditional-review>), *Atlantic* je kontaktirao (<https://www.theatlantic.com/culture/2025/10/arts-criticism-future/684523/>) 28-godišnjeg YouTubera **Zacha Hourihanea** ne bi li nam ovaj pokazao da se i na „drugim medijskim platformama“ može razvijati kakva-takva kritika, a *Hell Gate* je sve nedoumice sveo na onu osnovnu: „Želi li NYT tekstove o kulturi ili TikTok videa?“ (<https://hellgatenyc.com/nyt-critics-reassigned-tiktok-culture-writers/>) Kao što vidimo, nova runda rasprava o smrti i nestanku kulturne kritike – rasprava koje već nekoliko decenija dočekuju svaku novu generaciju u kulturnom i književnom polju – ipak je po nečemu posebna. Ona više nije moguća bez spominjanja društvenih mreža. Štoviše, društvene mreže postale su središte rasprave.

Kao što smo u ovom serijalu tekstova o odnosu društvenih mreža i književnosti već pisali, marginalizacija kritike je samo jedan aspekt poraza „tradicionalnih“ medija na prostranstvima svjetskog medijskog tržišta. Facebook, Instagram, TikTok i ostali oteli

KRITIKA

PROZA

Čovjek koji nije mogao šutjeti (<https://kritika-hdp.hr/covjek-koji-nije-mogao-sutjeti/>)

Jagna Pogačnik

TEMA

Sedam veličanstvenih (<https://kritika-hdp.hr/sedam-velicanstvenih/>)

Redakcija

O(KO) KNJIŽEVNOSTI

Domaći stranci: filozofija migracije (<https://kritika-hdp.hr/domaci-stranci-filozofija-migracije/>)

Donatella Di Cesare

KRITIKA

POEZIJA

su im veći dio publike, pronašli su model u kojem sama ta publika besplatno proizvodi sadržaj, za razliku od plaćenih novinara, a usput su preusmjerili golem novac oglašivača u vlastite džepove. Tradicionalnim medijima sada preostaje da se domišljaju kako se što bolje prilagoditi tržištu, istom onom na kojem pritom gube bitku za bitkom: odluka da se riješe profesionalnih kritičara utoliko je istovremeno razumljiva i predstavlja novi korak prema konačnom porazu. Ali ukidanje kritičkih rubrika nije samo izravna posljedica šire političko-ekonomske preobrazbe medijskog krajolika. Postoji i nekoliko specifičnih mehanizama kojima društvene mreže potkopavaju ulogu, formu i nepisana pravila pisanih kritika na koja smo do sada navikli.

Doba slike

Najlakše je krenuti od najočitijeg: vizualne marginalizacije teksta. Društvene mreže pritom samo ponavljaju postepeno preuzimanje dominacije slike nad riječima koje ne pratimo samo u tradicionalnim medijima, nego u kompletnoj sferi kulturne proizvodnje: američki teoretičar **W. J. T. Mitchel** zato je još prije 30-ak godina ispostavio dijagnozu velikog kulturnog „slikovnog obrata“, a sva je prilika da sličan obrat upravo pratimo i u sferi umjetne inteligencije, čiji su *chatboti* u najranijoj fazi fascinirali ljude mahom tekstualnim *outputima*, da bi se zatim korisnički *promptovi* sve više fokusirali na generiranje slika i videa. U svijetu društvenih

mreža, ovaj se obrat prvenstveno razvija kao priča o padu Facebooka. Do prije 15-ak i

Stvarni život revolucionarke (<https://kritika-hdp.hr/stvarni-zivot-revolucionarke/>)

Ana Fazekaš

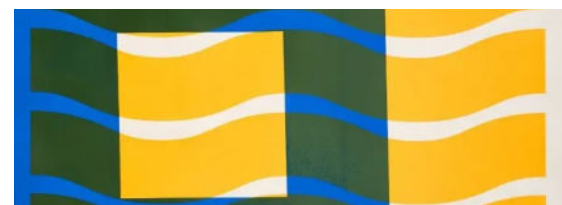

Programi

(<https://kritika-hdp.hr/tag/ekoknjizevnost/>)

Ekoknjiževnost (<https://kritika-hdp.hr/tag/ekoknjizevnost/>)

(<https://kritika-hdp.hr/tag/knjizevnost-i-tehnologija/>)

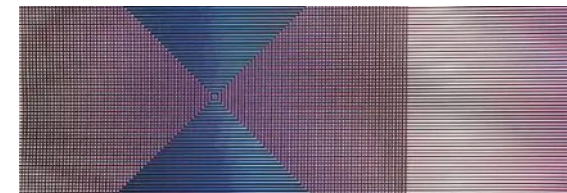
Književnost i tehnologija (<https://kritika-hdp.hr/tag/knjizevnost-i-tehnologija/>)

više godina uvjerljivo najpopularnije virtualno okupljalište, već se barem punu deceniju pretvara u *perpetuum mobile* bumerskog *cringea* koji nove generacije s nevjericom promatraju u retrovizoru Instagrama i TikToka. Facebook, kao što znaju svi koji su na njemu šerali, lajkali i uzaludno se svađali, nikada nije bio oaza rafinirane kritičke misli ni detaljno argumentiranih izvoda, ali barem vam, eto, omogućuje da pišete. Instagram i TikTok sada razgovor o knjigama provlače kroz vizualne medije. Ono što smo dobili – popularni Bookstagram i još popularniji BookTok – funkcionira po novim pravilima. U prvom planu su jake emocije i lijepo dizajnirane naslovnice, vladaju nasumični algoritamski trendovi poput nedavne bizarne masovne pomame (https://www.tiktok.com/discover/white-nights) za pripovijetkom *Bijele noći* **F. M. Dostojevskog**, kritičarke i kritičare potisnule su bookfluenserice i bookfluenseri...

U svijetu društvenih mreža, ovaj se obrat prvenstveno razvija kao priča o padu Facebooka. Do prije 15-ak i više godina uvjerljivo najpopularnije virtualno okupljalište, već se barem punu deceniju pretvara u *perpetuum mobile* bumerskog *cringea* koji nove generacije s nevjericom promatraju u retrovizoru Instagrama i TikToka

Vrijeme amatera

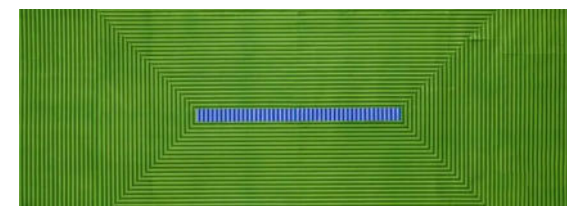
...što nas vodi do sljedeće očite promjene koja prijeti književnoj kritici: amaterizacije. Ako svatko u svome statusu može napisati više ili manje argumentirano mišljenje o knjizi, što će nam uopće kritičarke i kritičari? U studiji *Sociologija književnosti*, nedavno

(https://kritika-hdp.hr/tag/knjizevnost&vizualne-umjetnosti/)

Književnost & vizualne umjetnosti (https://kritika-hdp.hr/tag/knjizevnost&vizualne-umjetnosti/)

(https://kritika-hdp.hr/tag/osobna-biblioteka/)

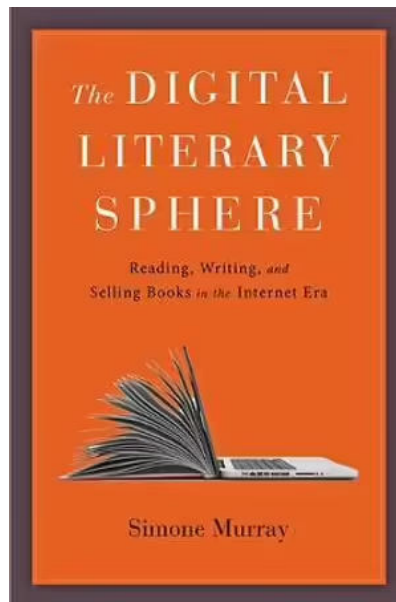
Osobna biblioteka (https://kritika-hdp.hr/tag/osobna-biblioteka/)

(https://kritika-hdp.hr/tag/svaki-rat-je-drukcijsvaki-rat-je-isti/)

prevedenoj i kod nas, francuska teoretičarka **Giselle Sapiro** podsjeća, doduše, na istraživanje udruge njemačkih knjižara iz davne 1926. koje je pokazalo da su čitaoci te godine kupili samo 160 knjiga ponukani mišljenjem kritike, a njih čak 390 na preporuku poznanika. Još prije skoro stotinu godina, drugim riječima, pokazalo se da je privilegirana pozicija književne kritike u odnosu na ukus „obične“ publike samo iluzija. Društvene mreže, međutim, kao da su to intenzivirale. Više nisu u pitanju samo stavovi kritike, nego sama ideja da bi kritika trebala imati nekakav stav.

Evo primjera: kada smo, prije nešto više od pet godina, pokretali ovaj portal posvećen književnoj kritici, učinili smo to zahvaljujući podršci našeg izdavača, Hrvatskog društva pisaca. U to sam vrijeme, na svoje iznenađenje, nailazio – na društvenim mrežama, naravno – na nezadovoljstvo nekoliko članica i članova HDP-a. Zašto bismo plaćali članarinu strukovnoj udruzi, pitali su se oni, ako će ista ta udruga stati iza portala koji objavljuje negativne kritike naših knjiga? Barem su tri razloga zbog kojih mi je ovakva kritika književne kritike, recimo to blago, začudna. Prvo, ona zamišlja medije bez autorske i uredničke autonomije, u kojima se sadržaj štanca prema željama vlasnika, što doduše nije rijedak slučaj na hrvatskoj medijskoj sceni, ali nije ni nešto čemu bi trebalo težiti. Drugo, on uopće ne shvaća književnu kritiku kao jednu od formi pisanja s vlastitim pravilima i zakonitostima, iako su članice i članovi HDP-a i one i oni koji stvaraju isključivo u tom žanru. Treće i posljednje, on književnu kritiku poistovjećuje s PR-om i

Svaki rat je drukčiji, svaki rat je isti (<https://kritika-hdp.hr/tag/svaki-rat-je-drukciji-svaki-rat-je-isti/>)

Najčitanije

IZ RADIONICE

Esej o noći (<https://kritika-hdp.hr/esej-o-noci/>)

Marko Pogačar

O(KO) KNJIŽEVNOSTI

Zvali su ga Propanuće Mora (<https://kritika-hdp.hr/zvali-su-ga-propanuce-mora/>)

Pablo Srdanović

RAZGOVOR

GORDANA FARKAŠ SFECI: Sretnica sam jer imam biblioteku i vrt (<https://kritika-hdp.hr/gordana-farkas-sfeci-sretnica-sam-ker-imam-biblioteku-i-vrt/>)

reklamom, posve zanemarujući njezinu funkciju u književnom polju. A ukoliko kritiku ovako shvaćaju oni koji bi u nju trebali biti koliko-toliko upućeni – književnice i književnici – što očekivati od ostalih?

Još prije skoro stotinu godina, drugim riječima, pokazalo se da je privilegirana pozicija književne kritike u odnosu na ukus „obične“ publike samo iluzija. Društvene mreže, međutim, kao da su to intenzivirale. Više nisu u pitanju samo stavovi kritike, nego sama ideja da bi kritika trebala imati nekakav stav

Autori napadaju

Nismo slučajno spomenuli alergijske reakcije književnih autorica i autora na kritičarsku praksu. „Danas je autor aktivno uključen u odnose s čitateljima“, komentira u studiji *Digitalna književna sfera* australska teoretičarka **Simone Murray**, koju smo citirali još u prvom nastavku (<https://kritika-hdp.hr/drustvene-mreze-osveta-autora/>) ovog serijala: „Izveštava o napretku pisanja, najavljuje buduće nastupe u knjižarama ili medijima, uključuje se u aktualne političke ili kulturne rasprave, komentira rad drugih autora te selektivno odobrava, ispravlja ili na druge načine posreduje u čitateljskim raspravama o vlastitom djelu.“ Ovdje nas, naravno, prvenstveno zanima završni dio njene rečenice: onaj o autorovom selektivnom odobravanju i „ispravljanju“ načina na koji ga se čita. Situacija je dobro poznata. Autoru iziđe negativna kritika njegove knjige. On je prenese na svom zidu, objašnjavajući usput gdje je sve kritičar

[hdp.hr/gordana-farkas-sfeci-sretnica-sam-je-imam-biblioteku-i-vrt/](https://kritika-hdp.hr/gordana-farkas-sfeci-sretnica-sam-je-imam-biblioteku-i-vrt/)

Kruno Lokotar

KRITIKA

PROZA

Poetika esencijalnog
(<https://kritika-hdp.hr/poetika-esencijalnog/>)

Tea Sesar

RAZGOVOR

TOMISLAV MEDAK: Ne zazirati od tehnologije (<https://kritika-hdp.hr/tomislav-medak-ne-zazirati-od-tehnologije/>)

Filip Kučeković

pogriješio, a pogriješio je, obično, u manje-više svemu. Prigovori koje će autor pritom uputiti u pravilu su tragikomični iz perspektive bilo koga tko se književnom kritikom ozbiljnije bavi – jednom je kritičaru ovog portala jedna autorica nedavno tako zamjerila to što mu nedostaje „životnog iskustva“ da bi mogao pisati o njenim knjigama – ali nema veze: u komentarima se, kako to već na društvenim mrežama biva, brzo okuplja odred fanova i kreće kolektivno cipelarenje autora ili autorice kritike...

Autoru iziđe negativna kritika njegove knjige. On je prenese na svom zidu, objašnjavajući usput gdje je sve kritičar pogriješio, a pogriješio je, obično, u manje-više svemu. Prigovori koje će autor pritom uputiti u pravilu su tragikomični

Autori brane

Nije da ne može i drugačije. Iako su rijetki, postoje autori koji će mnogo pomirljivije reagirati, podijeliti s uvažavanjem kritiku koja govori loše o njihovom tekstu, smirivati uspaljene komentatore. Usput će kritičaru zahvaliti na pažljivom čitanju, priznati da se iz tog čitanja nešto da i naučiti, možda će primijetiti i kako nas sve ionako okuplja ista ljubav prema književnosti... To je svakako bolje, ali i dalje nije idealno: kao što je u knjizi eseja *Bio sam mladi pisac* primijetio **Dinko Kreho**, čak i ako su namjere autora iskrene, ni ova strategija književnoj kritici ne čini veliku uslugu. Prepuštamo riječ Krehi: „Tu stupa na scenu diskurs koji bismo mogli nazvati (auto)infantilzacijskim: književnu se scenu teži predstaviti kao zajednicu, a kritičar/ku kao saveznika, čija je funkcija

prvenstveno pedagoška. Prije nego što njihov autorski rad i dobije šansu da bude razmotren kao takav, kritičarka i kritičar bivaju ukomponirani u ulogu benevolentnog kolege, pa čak i *tutora*.“

A niti je pogonsko gorivo književne kritike, kao što znamo, apriorna benevolencija, niti je uloga kritičara pedagoška i tutorska.

Postoje autori koji će mnogo pomirljivije reagirati, podijeliti s uvažavanjem kritiku koja govori loše o njihovom tekstu, smirivati uspaljene komentatore. Usput će kritičaru zahvaliti na pažljivom čitanju, priznati da se iz tog čitanja nešto da i naučiti, možda će primijetiti i kako nas sve ionako okuplja ista ljubav prema književnosti...

Čemu kritika?

Pa dobro, sad se već s pravom pitate vi, ima li uopće nečega što kritičarima na društvenim mrežama odgovara? Ne valja kad vas kudi, ne valja kad vas se hvali. Nije dobro kada vas šeraju, niste sretni kada vas prešućuju. Neka vas onda, tako čangrizave i vječno nadrkane, pometu instabookerice i booktokeri. Neka vas progutaju algoritmi. Neka vas sažvače Facebook. Bolje niste ni zaslužili.

Ne kažem, ne kažem, potpuno ste u pravu. Nikada s kritičarima na zelenu granu. Postoji ipak, čini mi se, jedan aspekt stručne književne kritike zbog kojeg se vrijedi boriti za njen opstanak i za njeno javno financiranje, jer joj današnje medijsko tržište, kao i široj novinarskoj profesiji, neupitno priprema karmine. Taj se aspekt ne tiče samog suda o vrijednosti pojedinog djela, premda se sud o književnom djelu, pozitivan ili negativan, redovno shvaća kao krajnji cilj i svrha kritičkog pisanja, on je ono što u kritici privlači najveću pozornost i najduže se pamti. Dobro napisana kritika, međutim, nudi još nešto osim same procjene vrijednosti teksta. Ona nam uvijek otkriva još jedno njegovo moguće čitanje: rakurs kojeg sami nismo bili svjesni, točku gledanja koja nam izmiče, perspektivu s kojom se ne moramo složiti, ali nas izaziva i potiče. Taj pomak kuta čitanja – neovisno o tome je li riječ o feminističkom, marksističkom, strogo imanentnom ili nekom trećem ključu, ili naprosto o individualnoj inspiraciji kritičarke i kritičara – nešto je što na društvenim mrežama ipak nećete naći. Ako na nešto slično i naiđete, bit će to tek iznimno.

Možda najveća vrijednost književne kritike, drugim riječima, nije u tome što ocjenjuje vrijednost književnosti. Možda je njena najveća vrijednost u tome što nas uči kako je što maštovitije možemo ocijeniti sami.

*** Tekst je financiran sredstvima Agencije za elektroničke medije u sklopu Programa za poticanje novinarske izvrsnosti.**

Boris Postnikov (1979.) radi kao novinar u tjedniku *Novosti* i urednik portala *Kritika-HDP*.

agencija za elektroničke medije (<https://kritika-hdp.hr/tag/agencija-za-elektronicke-medije/>)

boris postnikov (<https://kritika-hdp.hr/tag/boris-postnikov/>)

društvene mreže (<https://kritika-hdp.hr/tag/drustvene-mreze/>)

književna kritika (<https://kritika-hdp.hr/tag/knjizevna-kritika/>)

književnost na facebooku (<https://kritika-hdp.hr/tag/knjizevnost-na-facebooku/>)

Tema (<https://kritika-hdp.hr/tag/tema/>)

Zvali su ga Propanuće Mora (<https://kritika-hdp.hr/zvali-su-ga-propanuce-mora/>)

Pablo Srdanović

Spaljena zemlja: s onu stranu digitalnog doba, prema postkapitalističkom svijetu (<https://kritika-hdp.hr/spaljena-zemlja-s-onu-stranu->

Umjesto odgovor (<https://kritika-hdp.hr/umjesto-odgovora/>)

Marko Pogačar

[Impressum](#) | [Politika zaštite privatnosti](#) | [Uvjeti korištenja](#) | [Kontakt](#)

© 2020. Hrvatsko društvo pisaca. Sva prava pridržana.

Made with ♥ by SKROZ